

Петрук О. М.,
*кандидат педагогічних наук,
провідний науковий співробітник відділу навчання мов
національних меншин та зарубіжної літератури
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПІДРУЧНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 1 КЛАСУ ЗЗСО З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Навчання української мови як державної в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин розпочинається у 1 класі з опанування усного практичного курсу. Створюючи підручники, ми виходили з основних завдань навчання української мови у 1 класі, що полягають у:

- формуванні в учнів інтересу та позитивної мотивації до опанування предмета;
- забезпеченні комунікативно-психологічної адаптації першокласників до нового мовного світу з метою подолання психологічних бар'єрів у подальшому використанні української мови як засобу міжнаціонального спілкування;
- формуванні аудіативних умінь;
- опануванні й активізації лексичного запасу учнів;
- засвоєнні норм української літературної мови;
- формуванні та розвитку вмінь усного комунікативного мовлення.

Відповідно до вимог Типових освітніх програм з української мови для ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин [2, 3] зміст підручників передбачає оволодіння першокласниками усним мовленням у межах тем, визначених програмою.

Першоосною для формування в учнів умінь усного українського мовлення є засвоєння певного лексичного запасу. Зазначимо, що пропонована для опанування лексика в підручниках згрупована навколо комунікативних тем. Слова вводяться в мовлення в типових фразах, реченнях, що полегшує засвоєння значення слів, самостійне творення речень із цими словами, використання їх у запитаннях і відповідях.

У підручниках наявна у значній кількості лексика, яка подібна за звучанням та однакова за лексичним значенням в обох мовах (рідній та українській). Таку лексику ми розглядаємо не лише як цінний ресурс для збагачення лексичного запасу, але й як дієвий інструмент для створення ситуації успіху, подолання психологічних бар'єрів та формування готовності до послуговування українською мовою у процесі міжнаціонального спілкування.

Велику увагу в підручниках відведено формуванню аудіативних умінь як основи мовленнєвої діяльності, невід'ємного складника комунікативного мовлення. обов'язковим компонентом нових підручників є аудіосупровід, в якому професійно озвучено тексти для слухання – розуміння учнями. Добираючи матеріал для аудіювання, ми керувалися передусім інтересами учнів, урахувували їхній навчальний і життєвий досвід, вимоги програми.

Пріоритетну роль в усному практичному курсі української мови відведено роботі з формування умінь комунікативного мовлення (діалогічного й монологічного). Великий потенціал для організації цього процесу має ілюстративний матеріал підручника та відповідні завдання до нього. Змістове наповнення підручників усного курсу української мови стосується тематики повсякденного життя і долучає здобувачів освіти до спілкування в ситуаціях, які виникають щоденно. Пропонована система завдань підручників ґрунтується на засадах педагогіки партнерства та передбачає співпрацю, співтворчість усіх учасників освітнього процесу, у ній раціонально поєднано індивідуальні, парні й групові форми роботи.

Попри те, що упродовж 1 класу оволодіння говорінням й аудіюванням відбувається на усній основі, у підручниках, крім ілюстративного, вміщено текстовий матеріал. наявність такого матеріалу, по-перше, скеровує діяльність вчителя на організацію спілкування у процесі роботи з учнями за малюнками, по-друге, є орієнтиром для батьків, що дає можливість за потреби використовувати підручники й у позаурочний час, по-третє, надає можливість для мимовільного запам'ятовування графічних образів учнями.

Зміст підручників української мови для 1 класу закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин забезпечує формування в учнів умінь усного українського мовлення (у межах вимог програми) з урахуванням їхніх можливостей, потреб та інтересів, а також створює передумови для подальшого використання української мови як засобу навчання на наступних етапах освіти.

Список літератури:

1. Петрук О. Українська мова : підруч. для 1 кл. закл. заг. серед. осв. з навч. угор. мов. (у 2-х частинах, з аудіосупроводом) : Ч. 1, з аудіосупроводом / О. Петрук. Львів : Світ, 2018. 96 с. (Ч. 2. 88 с.)
2. Типова навчальна програма з української мови для ЗЗСО з навчанням румунською мовою.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
3. Типова навчальна програма з української мови для ЗЗСО з навчанням угорською мовою.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>